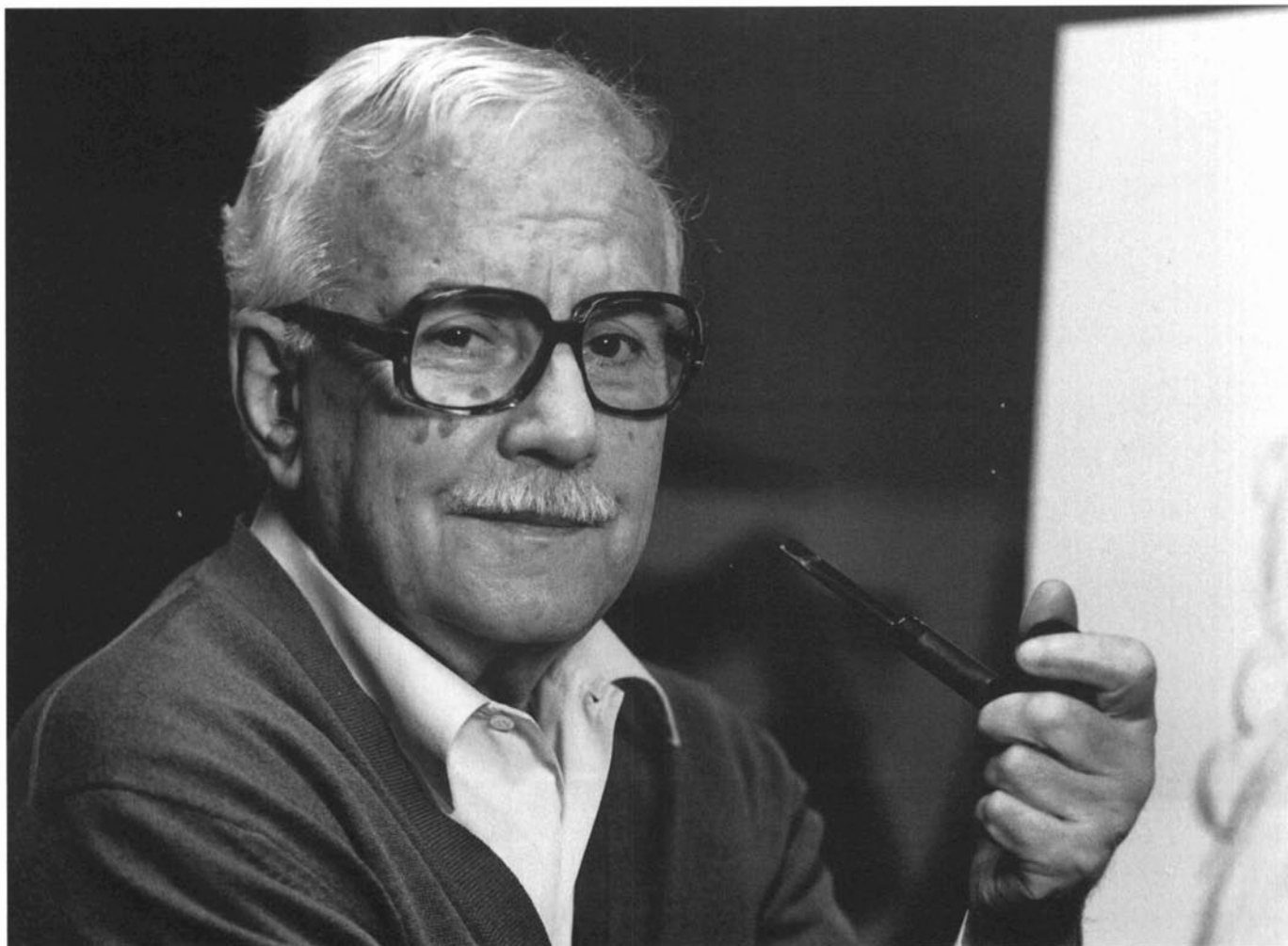

Joan Garriga i Andreu
Vicenç Viaplana i Mula
Maria Permanyer i Bastardes

L'afirmació de la creativitat: Amador Garrell i Soto (1916-2000)

Monografia

Amador Garrell al seu estudi. (Fotografia: Pere Espauella, arxiu familiar Garrell)

INTRODUCCIÓ, per Jordi Planas

El 26 de juliol de 2000 l'Ajuntament de Granollers acordà el nomenament d'Amador Garrell i Soto com a fill predilecte de la ciutat. Fou un nomenament a títol pòstum (havia mort exactament mig any abans) amb el qual la ciutat volia retre-li homenatge per la seva trajectòria artística i humana ensem. Era un reconeixement a l'artista polifacètic (dibuixant, pintor, grafista, músic) i també a la seva actitud social: l'estimació per la ciutat, la col·laboració en activitats socials, la implicació en múltiples entitats granollerines al llarg de la seva vida, la defensa dels valors democràtics i de progrés..., en fi, el seu compromís amb la ciutat on va transcórrer tota la seva vida.

Amador Garrell i Soto havia nascut a Granollers el 13 d'octubre de 1916, en el si d'una família d'impressors de tendència liberal i republicana. L'avi patern, Esteve Garrell i Escorsell (1851-1922), l'any 1886, va fundar la primera impremta de Granollers, que ha tingut continuïtat en les generacions successives fins a l'actualitat. També va fundar i dirigir un dels primers periòdics de la ciutat (el setmanari *El Congost*, 1886-1904) i va participar en la creació de les principals associacions granollerines del seu temps: el Casino (1878) i la Unió Liberal (1887). Només amb això ja queda clar que havia de deixar una forta empremta en aquella petita vila de poc més de sis mil habitants que era, aleshores, Granollers. El pare, Amador Garrell i Alsina (1885-1963), va continuar treballant a la impremta i fou un escriptor notable (*La vida d'en Joan Gralla*, 1930; *Granollers, vila oberta*, 1960); també va ser editor i director de *La Gralla* (1923-1937), el periòdic de més volada d'aquella època.

Amador Garrell pintant un mural a la fàbrica TEM (Botey), cap a 1960.
(Font: Arxiu familiar)

Com els seus antecessors familiars, Amador Garrell i Soto ha deixat marca a la ciutat de Granollers; en aquest cas, en el vessant artístic. En el camp de la música, va destacar molt aviat com a intèrpret de violí, clarinet i saxofon i formà part dels principals conjunts musicals de la ciutat, com ara les orquestres Pla-Pey, Do-Mi-Sol i la cèlebre Selecció, així com també del conjunt Pleyel. L'any 1934, encara molt jove, ja fou un dels fundadors del Jazz-Club Granollers, una de les primeres societats de Catalunya i d'Espanya dedicada al jazz. En el camp de les arts plàstiques, fou un magnífic dibuixant i pintor; segurament, la seva faceta més coneguda, atès que —com el seu pare en l'escriptura— amb el dibuix fou un autèntic cronista de la vida granollerina. Darrerament hem pogut redescobrir la seva obra com a dissenyador gràfic —veritable síntesi de la seva creativitat artística i de la vinculació a la impremta familiar—, àmbit en el qual, segurament, fou més innovador i del qual ha deixat una obra més transcendent.

El Museu de Granollers ha contribuït al redescobriments de la seva obra gràfica amb la recent exposició i catàleg *Amador Garrell, grafismes*; i també va tenir el goig d'acollir una gran exposició del conjunt de la seva obra artística l'any 1990. Ara, ha volgut dedicar-li l'espai monogràfic de la seva revista que, en aquesta ocasió, presenta tres col·laboracions: en primer lloc, Joan Garriga ens ajuda a conèixer una mica més la personalitat d'Amador Garrell a través dels seus escrits; en segon lloc, Vicenç Viaplana ens endinsa en el món dels grafismes, «on ell —ens diu Viaplana— es troba més de gust i on brilla més alt el seu talent»; finalment, Maria Permanyer ens aproxima al seu treball com a dibuixant a partir d'unes consideracions sobre la recent adquisició d'obra seva per part del Museu de Granollers. La suma d'aquestes tres aportacions complementàries no esgota, ni de bon tros, la riquesa d'una personalitat tan polifacètica com la d'Amador Garrell. Però confiem que contribuiran a millorar la valoració d'aquesta figura i, especialment, del que considerem un tret sobresortint: la creativitat. Una qualitat que, en el seu cas, no va estar mai renyida amb la senzillesa i l'afabilitat, tal com Joan Oliver va ex-

pressar admirablement en un poema, de l'any 1972, que ens plau recordar:

A l'Amador

Pere Quart

El granollerí
Amador Garrell
és un home fi
com un estornell.
(Amador ho és, sí,
del que és bo o és bell,
però de garrell
no en té pas ni un bri.)

«Sóc impressor i prou»,
diu ell. Jo somric
i després li dic:
«No m'amagueu l'ou!
Sou massa discret...
Jo sé, amic Garrell,
que mig en secret,
feu córrer el pinzell.

Molts que ho fan a crits
i en ple baterell
¿tenen tan bons dits
i tant de cervell?
Amador Garrell,
creieu el que us dic
(sóc de Sabadell,
però un bon amic):

No us feu més l'escàs
no tingueu mal cor...
buideu el cabàs,
mostreu-ne el tresor.
Hi ha alguns amadors
que ho són sols de nom:
no us guardeu per vos
el que és de tothom.»

* i el llapis

AMADOR GARRELL I SOTO A TRAVÉS DELS SEUS ESCRITS, per Joan Garriga

Amador Garrell i Soto (1916-2000) va destacar en moltes de les activitats culturals i ciutadanes a les quals es dedicà. Home polifacètic, destre en el món artístic, estretament vinculat a la ciutat granollerina i reconegut per la seva vàlua professional més enllà de les fronteres, demostrà, a més, una especial estimació pels esdeveniments i les persones amb les quals es vinculà al llarg de la seva vida. Amador Garrell dibuixà, pintà, interpretà música i escriví. I d'això darrer —escriure—, una faceta seva tal vegada no gaire coneguda, en deixà un testimoni interessant entre articles de remembrances i d'opinió. Per tot plegat, fem una aproximació al contingut d'alguns dels seus escrits. Això ens permetrà conèixer una mica millor els mèrits, tanmateix ja reconeguts, d'Amador Garrell i Soto.

L'Amador Garrell i la música

D'entre els escrits de Garrell, en sobresurten els dedicats a la música i a alguns compositors i intèrprets. Els primers articles que escriví Amador parlaven sobre orquestres de ball i es publicaren a la revista *Jazz Club* entre març de 1985 i gener de 1986. Aquestes cròniques havien estat precedides d'un article sobre el jazz a Granollers, aparegut en una publicació de l'Ajuntament de Granollers dedicada a les Festes de l'Ascensió l'any 1984. En aquests escrits, se'ns mostra un Garrell amat i entusiasmada per la música, especialment, pel jazz, que recorda títols i peces com ara *Cherokee*, *Skyliner*, *Short Shorter*, *My Blue Heaven*, *The Sheik of Araby*, *Temptation Rag* i, «naturalment, molts números del llavors omnipresent Glenn Miller».

En efecte, no és cap novetat afirmar que el jazz va ser una de les grans passions d'Amador Garrell, però és d'agrair que cultivés no només la seva interpretació, sinó també la seva divulgació escrita i que ens deixés una gran quantitat de documentació sobre un tema que tant agrada a Granollers. Les aportacions de Garrell teixiren una trama de ritmes i de noms on apareixien Benny Carter, Grappelly i Django Reinhardt, associats als inicis de la dècada

dels trenta, al Palau de la Música Catalana i a la fundació del Jazz Club de Granollers. Hi esmenta noms i dades d'orquestres, de les activitats de Paul Whiteman, de la BBC, dels arranjaments de White Jazz, Bene Jazz i Casa Loma Stomp, sense oblidar, entre molts d'altres, els Crazy Boys, la Napoleon's Band o el Vagabundo. Amador ens deixà unes magnífiques pàgines escrites on divaga agradablement sobre el jazz, sobre les orquestres de ball i el swing, i hi referencia algunes dades avui molt interessants sobre les tècniques de gravació de les plaques —les velocitats de 78 rpm i després de 33 rpm i els minuatges de 3'15—, a més de tenir cura de situar-ho en un context que ens permet acabar d'entendre l'esclat musical de l'època.

Tanmateix, tampoc no es podia esperar menys d'Amador Garrell: les històries jazzístiques, les orquestres, el *swing* i les gravacions inserides en el context musical i social foren tractats per Garrell per explicar bona part de la història de Granollers. En efecte, escriví sobre una història granollerina a l'entorn de la música i comentà molts aspectes de la readaptació o del nou instrumental musical de l'època: saxofons, trompetes, pianos, contrabaixos i bateries. En un entranyable recorregut per l'evolució d'un Granollers també canviant, Garrell anà fent remembrança d'una munió d'orquestres i de persones; d'entre les primeres, La Moderna, l'any 1928, es convertia en pionera de nous estils i, l'any 1944, l'Orquestra Selecció consolidava per a la música i per a la ciutat ritmes ben treballats, magnífics, i un nom que sonava —seria una manera de dir-ho— arreu del territori de l'Estat espanyol.

Amador Garrell, tercer violí per l'esquerra, amb la formació Leaders, el 1952 a Essen (República Federal Alemanya).

(Font: Arxiu familiar)

Els anys 1994 i 1995, Amador Garrell, amb motiu del cinquantenari de la fundació de l'Orquestra Selecció, escrivia una sèrie d'articles que tornaven a posar en solfa la importància de l'esmentada orquestra i de la música per a la ciutat. De bell nou, activitats i noms recordaven les generacions — antigues i noves— que havien viscut notables canvis musicals, remembraven i descobrien impressions i habilitats artístiques en unes emocionades ratlles de Garrell en repassar els noms dels integrants de la Selecció, membres d'un col·lectiu musical que havien fet una «aventura inversemblant», com ell mateix escrivia. Una llarga i intensa aventura que havia arrelat amb el pas del temps i de moltes actuacions musicals, algunes de les quals foren memorables, com la de 1936, en què el trompetista granollerí Lluís Rovira, homenatjat pel Jazz Club, interpretava, i d'una manera excel·lent, acompanyat, entre d'altres, per una esplèndida pianista, Maria Capmany, temes de George Gershwin, en un Majèstic que era ple de gom a gom d'un públic granollerí que vivia una passió musical a flor de pell. (Vegeu els articles apareguts a *El 9 Nou*, 27-7-1994, 24-3-1995 i 23-10-1995.)

Al cabaret Casanova, tocant a Essen (República Federal Alemanya), el 1952, amb els Leaders.
(Font: Arxiu familiar)

L'Orquestra Selecció, cap a 1955.
(Fotografia: Francesc Català Roca, arxiu familiar)

Amador Garrell entre records i personatges

Són també molt interessants els articles que Amador Garrell dedicà a personatges destacats de la ciutat o que d'alguna o altra manera incidiren en la seva formació professional o humana. En aquest sentit, llegir i resseguir els seus articles permet, igualment, informar-se sobre una bona part de la història granollerina. Vegem-ne alguns exemples.

L'article que dedicava a Vinaixa a les pàgines de *Plaça Gran* (*Plaça Gran*, 10-12-1987, pàg. 15) aportava noves dades sobre un personatge amb una vida que mereixia fins i tot un romanço cantat per Jaume Arnella, enregistrat feia poc i presentat a l'Ateneu de Granollers. L'apreci per Vinaixa, per la seva humanitat, pel drama de la seva vida i pel seu darrer comiat, on només feren acte de presència el conductor del cotxe funerari, un sacerdot, un escolà, el mestre Ruera i l'Amador, demostrava l'interès per la bona memòria de Vinaixa, un dibuixant esplèndid, però, al final dels seus dies, la clara imatge d'un home abatut caminant pels carrers de la ciutat, dels quals formava part com un tros del seu paisatge. Un personatge injustament tractat.

Poc temps després era un altre destacat artista, Vicenç Albarranch, qui mereixia unes ratlles de gran consideració (*Plaça Gran*, 10-3-1988, pàg. 27 i 7-4-1988, pàg. 15). El recordava com a un gran pintor paisatgista per damunt de tot —com així mateix el definia— i com a impulsor del Museu Arxiu comarcal de Granollers, als inicis de la Segona República.

Garrell sentia una gran admiració per Albarranch, pel seu entusiasme, per la seva pintura, per l'afany amb què emprengué la tasca de constitució del Museu —fet al qual va dedicar una gran atenció. Els seus escrits ens permeten teixir les relacions d'Albarranch amb Joaquim Mir o Puig i Perucho. Definia Albarranch, un alacantí implantat a Granollers, com un home apassionat, extravertit, amb talent, pintor de paisatges amb una lluminositat mediterrània ben aconseguida. No hi ha dubte que les ratlles d'Amador Garrell eren un homenatge a Albarranch, artista que compartí amb molta gent el seu mestratge i interès per la pintura i per altres arts com la poesia i la música. Els denominats per *L'Esquellot* «cent homes d'Albarranch» —aquí cal-

dria recordar els noms, sobretot, d'en Cuch, Iglesias, Brugarolas, Vinyeta, Serret, Casals, T. Bassa, Torrabadell, Icart, J. Antó, Pagès, Lloveras...— serien el resultat d'una escola marcada o influïda per Albarranch, un granollerí d'adopció que morí a la presó d'Alacant l'any 1940, víctima, com tants d'altres, de les seqüeles de la guerra i de la repressió franquista. Un home que —segons citava Garrell— també Salvador Llobet definia com a artista excel·lent, ciutadà honorat i home bo.

En l'apartat de remembrances de diversos personatges i personalitats, Amador Garrell va fer, en els seus escrits, un sentit elogi de J. M. Ruera, d'Antoni Cumella, de Carles Sindreu, de Francesc Sagalés, de Joan Vilà i Ayats, de M. J. Raspall, de Víctor Moré, de Cèsar Bulbena, de Bartomeu Serret i d'Andreu Damesón.

Dels textos de Garrell es poden extreure observacions interessants sobre aquests personatges, ja que reflecteixen aspectes humans, artístics o polítics que podem recuperar a partir de la lectura de l'anècdota o de la memòria particular que Garrell serva d'aquests personatges. Tanmateix, els escrits tenen un interès remarcable des del punt de vista històric, precisament pels mateixos personatges de qui ens parla, integrants del teixit social de Granollers, i del país, i per les consideracions i, de vegades, queixes de Garrell, per l'oblit immerescut de noms i, per tant, de persones.

Amador Garrell en la seva primera exposició al Museu de Granollers, en una mostra col·lectiva d'artistes locals, el 1948. D'esquerra a dreta: Lluís Pey, Antoni Cumella, Pere Molins, Amador Garrell, Joan Vernet, Esteve Sarroca, Joan Torrabadell i Joan Ventura. (Fotografia: P. Valls, arxiu familiar)

És per això que no ens pot sorprendre quan ressalta la placidesa, el treball i l'extraordinària vàlua musical de Josep Maria Ruera; o les línies amb què descriu un «granollerí universal» com Antoni Cummella —vell i admirat amic— pel tracte i pel seu extraordinari bon fer artístic; ni les frases esmerçades quan parla del poeta i periodista Carles Sindreu, a qui Joan Oliver —amic d'ambdós— qualificà de «suscitador d'amistats autèntiques», recordat per Garrell per col·laboracions mútues i per les seves activitats a l'avançada artística del país. D'altra banda, les paraules de respecte per qui havia estat alcalde de Granollers, de manera forçada, en els primers anys del franquisme, Francesc Sagalés, de qui descriuí la categoria humana per conduir la ciutat en època tan difícil i dramàtica, palesen la memòria de Garrell i l'interès per l'objectivitat que també reclamà sempre.

És evident que Amador Garrell volia endinsar-se en el record de moltes de les persones amb qui havia tingut tracte i, per això, a part de les ja esmentades, es permetia recordar-nos Joan Vilà Ayats, músic infatigable, autor del pasdoble *A la festa!* i fundador, els anys vint, de la Principal de Granollers. I també ens parla de M. J. Raspall, a qui descriu com un home «gesticulador, de veu potent, gairebé cridaner. Un tipus sanguini, (...), sempre atrafegat, amb ganes de treballar i amb molta gent a les seves ordres. No parava mai i seguia al peu de l'obra, diligent i engrescat (...)»; i de l'excel·lent escultor Moré, artista que deixà obres sobre Macià, Companys i Apelles Mestres, mort i enterrat a Canovelles el 1967; i també de Bulbena, pintor i escenògraf que, de retorn, després de molts anys d'estada a Amèrica del Sud, visqué, fins a la seva mort, a la plaça Major. De Bartomeu Serret, recorda la passió d'aquest paisatgista per les terres de Llerona, el seu anticlericalisme, diverses anècdotes i la bellesa de la seva pintura.

En aquesta acurada galeria de personatges que Amador Garrell ens recorda no s'oblida, lògicament, d'Andreu Damesón, a qui havia tingut com a amic i com a mestre. Certament, la influència d'Andreu Damesón, garriguenc exilat que morí a Buenos Aires el 1967, va ser molt important en la carrera professional d'Amador Garrell. El retrat dels records quotidians, polítics i dels èxits d'un dibuixant tan excepcional com fou Damesón, l'empenyien a

omplir línies de respecte i d'enyorança, especialment quan recordava la seva darrera carta des de l'Argentina, on li deia que estava molt malalt i que rellegia el llibre *Granollers, vila oberta*, nom d'una ciutat que escrivia i recordava entre llàgrimes. (*El 9 Nou*, 19-1-1996, pàg. 24.)

En aquesta tirallonga de personatges que omplien bona part de la vida i de la història artística i cívica granollerina o que estaven vinculats, tal vegada esporàdicament, a Granollers, Amador Garrell també cità noms i fets de persones singulars com Santiago Rusiñol i de tipus tan populars com en Cesc; en Baldi; en Met escopeter; el ciutadà Lletuga, polític abrandat aparegut d'ençà del 14 d'abril de 1931; en Joan Gras, repartidor del *Diari de Granollers*; en Vinaixa —de nou en Vinaixa—; l'Esteve del piano i en Marenga, un duet musical ben insòlit; en Julitu, dedicat a la cria d'ocells i a les lluites de galls; en Patxau, en Biel i en Vadó, guitarrista, el primer, i tenor i baríton, els altres; músics de tavernes i festes de sants de barri i molts altres personatges, en un autèntic recital de dibuixos plàstics o marginals que quedaven reflectits per obra de Garrell en les ratlles de moltes pàgines escrites. (Vegeu els articles apareguts a: *Plaça Gran*, 7-1-1988 i 30-6-1988; *El 9 Nou*, 19 i 29-6-1992, 20-9-1993 i 8-10-1993, 5-1-1995, 27-2-1995, 7-12-1995 i 10-1-1996. Així com els que dedicà a Santiago Rusiñol (Programa del grup de teatre Acte Quatre, 18 i 19-5-1991) i a Raspall (*El 9 Nou*, 21-3-1997.)

Granollers, temps era temps

Però si Amador Garrell ens deixà escrites un grapat d'apreciacions sobre música, dibuix, pintura i sobre un bon nombre de persones, el mèrit de la remembrança s'ha de fer extensiu també al seu interès per recopilar, entre els anys 1993 i 1996, una bona quantitat d'articles costumistes amb un fort ingredient intel·lectual i alguns articles de reflexió i crítica sobre alguns aspectes culturals de la ciutat.

En un recull d'una temàtica com aquesta i, per tant, no estrictament personalitzada com la d'altres escrits, Garrell barrejà esdeveniments i persones on el rerefons de la vila/ciutat granollerina esdevenia el personatge principal. Es podria dir que els treballs serviren d'excusa per fer un recorregut per

Amador Garrell llegint el pregó de la Fira l'any 1990, a la sala de plens de l'Ajuntament. (Font: Arxiu familiar)

l'evolució de Granollers i per la presència activa d'una gent que formà part d'un teixit civil que el pas del temps no podia fer oblidar. La mostra, la podem trobar, per exemple, en uns articles que tracten sobre cançons i èpoques de l'any, en els quals ressenya el bell record que tenia de la «cançó de setembre» cantada pels nois de l'escola de la Unió Liberal. Amador aprofita l'ocasió per lloar aquesta escola i els seus mestres i se'n serveix per pouar en el noucentisme, en els versos de Carner i, també, per explicar un context granollerí on el cant era un fet natural en molts llocs d'esbarjo i de feina. La música, novament, apareix en els seus escrits com si escrivís en un pentagrama.

Però Garrell també escrivia i homenatjava la passió d'un col·leccionista com Josep Móra —que possibilità el fons bàsic de l'Hermetoteca Municipal de Granollers— (*El 9 Nou*, 29-10-1993) o prenia una clara posició a favor d'ajudar les persones, per exemple, a través d'un article que titulava «Solidaritat i convivència» (*El 9 Nou*, 26-11-1993). Era com un llarg recordatori d'alegries i defectes, de llocs com can Xim, o també de gent que, ben tractada o no, s'esmunyia amb els anys i la història de la ciutat.

D'aquesta manera, els records flueixen en les pàgines que ens deixà Amador Garrell quan esmenta el fred marcat a les cares dels infants, i als dits, amb penellons; les fogueres de Sant Joan i de Sant Pere; la *pinta espessa* i els cabells xops d'esperit de vi per treure els polls que hi feien estada; els traginers, les tartanes, les passejades dels Tres Tombs i la benedicció d'animals, i, fins i tot, un cavall de cartró dels nois Garrell —l'Amador, en Josep i en Joan. Escriu remembrances de Ràdio Barcelona EAJ-1, de la Biblioteca Popular, de la colònia escolar de la Unió Liberal a Pineda de Mar. I rememora l'esperit associatiu granollerí quan evoca entitats de tanta importància com el Casino, que aplegava gent conservadora de l'alta i mitjana burgesia; la Unió Liberal, que era el recer de la petita burgesia, els obrers i les persones progressistes i dinàmiques; el Centre Catòlic, on els més dretans i immobiliers tenien el seu lloc d'agrupament i que es convertí en la seu de la Lliga Regionalista i dels integristes més virulents, sense oblidar l'Alhambra, els Amics de la Unió o el Club de Ritme.

Tanmateix, hi ha una sèrie d'articles mereixedors d'una atenció especial. És realment curiós, valent i rodonament trencador d'alguns tòpics l'article que escriví sobre botigues i botiguers. Fill i nét de botiguers, Garrell defensa una sèrie de característiques d'un sector maltractat per la literatura i per les dites populars, amb uns plantejaments que fan reflexionar, mentre fa referències a *L'Auca del Senyor Esteve* de Santiago Rusiñol, als botiguers granollers, a Josep Pla i a la simpatia que sent per l'hereu que, tanmateix, s'enlairava per damunt d'una vida grisa i convencional. En un curiós plantejament, complex i decidit, Amador, allunyat de qualsevol dèria d'enriquiment monetari, es permeté un escrit on defensava alguns trets del país i demanava respecte pel treball de taulell i per la pràctica artística, que, deia, benvinguda fos si la palanca havia estat la botiga i el calaix. Per acabar el seu raonament, recordava noms prou importants que feien i fan reflexionar: Rusiñol, Casas, Sert, Nonell, Joan Oliver (Pere Quart). (*El 9 Nou*, 15-7-1994.)

Garrell tractà amb particular deferència la revista més emblemàtica de Granollers, *La Gralla*, de la qual destacà alguns dels seus trets i comentà algunes de les feines relacionades amb l'edició de la publicació: to liberal, caire català, el tremp dels seus articulistes, la feina dels caixistes que manipulaven les lletres i la manera de fer algunes ressenyes a través de telèfon (*El 9 Nou*, 10-1-1994). No era un treball —no pretenia ser-ho— d'estudi sobre *La Gralla*, però les ratlles que hi esmerçà eren prou significatives per constituir un modest homenatge a una publicació que durant setze anys visqué al ritme i amb el batec de la ciutat.

Un interès semblant mostrà Amador Garrell per la Biblioteca Popular de Granollers: remembrà la seva inauguració sota les directrius de Raspall, els seus llibres i les primeres bibliotecàries. També ressenyà la importància d'altres biblioteques com les de la Unió Liberal i la del Casino, i recordà la seva afició a la lectura, adquirida per tradició familiar. Tot plegat era un clam ben directe a favor de la cultura. Senzill, però perfectament clar. (*El 9 Nou*, 19-6-1995.)

En aquesta línia ben decidida apuntava el seu darrer article, aparegut el 1996, quan escrivia diverses consideracions sobre teatre i cultura. A inicis del

segle XXI, un Granollers esplèndid des del punt de vista associatiu tancava les portes amb un panorama cultural força ensopit. La seva opinió era ben nítida pel que fa al tema de la cultura a Granollers i apostava per assolir, urgentment, la fita de l'acabament del teatre i per la necessitat de redreçar una cultura que semblava necessitada d'un canvi gairebé obligat. Amador Garrell, francament, prenia postura. Sense agrors, tanmateix, amb interès per la gent que l'envoltava, per la cultura, per la ciutat. Dit, escrit, com sempre, amb la coherència d'una línia que mai no havia trencat. (*El 9 Nou*, 18-11-1996.)

Algunes consideracions finals

En la nota biogràfica de la Memòria de mèrits d'Amador Garrell, que fou llegida públicament el febrer de 2001 (Garriga i Andreu, J.: *Memòria de mèrits sobre Amador Garrell i Soto, fill predilecte de Granollers*, febrer de 2001), es recollen una trajectòria i una vida curulles d'actituds cíviues i culturals elogiabls, mereixedores d'un reconeixement innegable. De vegades, però, cal activar periòdicament els records per no deixar caure en l'oblit la importància i la vigència d'un pensament i d'unes activitats que mereixen ser presents en el teixit civil, cultural i polític de la ciutat. Amb Amador Garrell —de cognoms i implicacions familiars tan estretament vinculades a Granollers i a fora de la ciutat— tenim un deute de gratitud i val la pena que de la seva obra: dibuixos, grafismes, pintures, música i escrits i de la personalitat oberta i dialogant, radicalment oposada a qualsevol posició totalitària, en conservem una bona mostra, ja que ell va ser un bon exemple, un magnífic artista i un excel·lent ciutadà. Sabrà Granollers correspondre'l al llarg del temps?

Segur que Amador —estimat Amador, curiós joc de paraules— ens diria que donem temps al temps, però que voldria que, en el mateix sac, ell i altres, fossin una part de la bona memòria d'una ciutat que van estimar i a la qual es van dedicar amb senzillesa i amb coherència. Ara depèn de nosaltres fer-li —ferlos— l'honor de què són mereixedors. D'Amador Garrell i Soto no podem oblidar, entre altres coses, els seus escrits.

AMADOR GARRELL, GRAFISTA, per Vicenç Viaplana

S'ha deixat constància sobrada de les diferents activitats artístiques en les quals Amador Garrell deixà la seva empremta personal. D'entre aquestes activitats, i sense subestimar les altres, deixeu que em quedi amb la de dissenyador.

Tant en actes com en homenatges, ha quedat constància de la versatilitat del seu talent així com de la seva bonhomia. La bona fe d'aquestes manifestacions locals de reconeixement general no ha servit, però, per descobrir-nos la vertadera transcendència de la seva creativitat.

Giralt Miracle, en el text del catàleg de l'exposició «Amador Garrell, grafismes», transcriu un frase del mateix Amador reproduïda a *Plaça Gran*, l'11 de maig de 1988: «A mi, el que més m'interessava era el disseny gràfic, és a dir: arribar a fer un logotip, una maqueta, una capçalera, un prospecte...».

Efectivament, és entre grafismes on ell es troba més de gust i on brilla més alt el seu talent. El patrimoni que ens ha deixat en aquest camp és únic. I la recuperació, catalogació i promoció de la seva obra gràfica, més enllà de la ciutat on va ser produïda, un acte de justícia que arriba, segurament, tard.

No tenim en aquest país la tradició de considerar com a patrimoni cultural l'activitat i l'obra dels nostres creadors, com és habitual en altres països europeus. Aquesta desconsideració augmenta proporcionalment amb la proximitat. Sempre necessitem d'algun senyal extern que ens avisi a l'hora de començar a valorar adequadament el que tenim. L'exposició «Amador Garrell, grafismes» ha volgut trencar aquesta inèrcia depressiva i, des del Museu de Granollers, situar el treball d'Amador Garrell en el lloc que li correspon, com una de les figures imprescindibles del disseny català contemporani.

L'escenari on situem els inicis de la seva activitat com a grafista és la impremta. No podia ser un altre; és fill i nét d'impressors. Gràfiques Garrell, però, és quelcom més que una impremta: és un dels centres de debat intel·lectual més importants de la ciutat. I és també un dels llocs més freqüentats pels il·lustradors i els artistes del moment.

El treball de grafista era, aleshores, parcialment desenvolupat pels artistes. Ells dibuixaven capçaleres, cartells i logotips i el caixista compaginava, finalment, el text o els titulars. La terminació dels mots, *grafista* i *caixista*, ja sembla remetre'ns a l'origen comú i complementari d'ambdues professions.

A les pàgines de la progressista publicació local *La Gralla*, impresa als tallers dels Garrell, trobem magnífics exemples de la creativitat d'artistes o il·lustradors com ara Serra, Damesón, Lassús i Vidal i també a la publicació satírica *L'Esquellot*, de l'anomenat *Studi Esquellot* (Escobar, Lassús i Vidal). Som al 1933 i la ciutat viu una etapa de gran vitalitat cultural.

Un exemple del pols cultural del moment el trobem en l'article, il·lustrat amb fotografies d'edificis de la Bauhaus, que Marià Lassús, arquitecte, urbanista i també il·lustrador, publica a *La Gralla* sobre les noves tendències arquitectòniques:

«...Així doncs, la nova arquitectura ha nascut de la forma més natural i racional que ho podia fer. No ha estat imposada per cap caprici decoratiu. És clar que ha estat influenciada per les modalitats predominants i absorbents de la nostra època, de la mecànica dinàmica, del cinema, dels avions, dels transatlàntics, dels gratacels, tots ells de bellesa incomparable.»

Lassús participà també en un projecte urbanístic d'ordenació de la ciutat, que ja preveia, en aquells anys, la zona de vianants del centre urbà de la

Il·lustració de Marià Lassús, 1932.

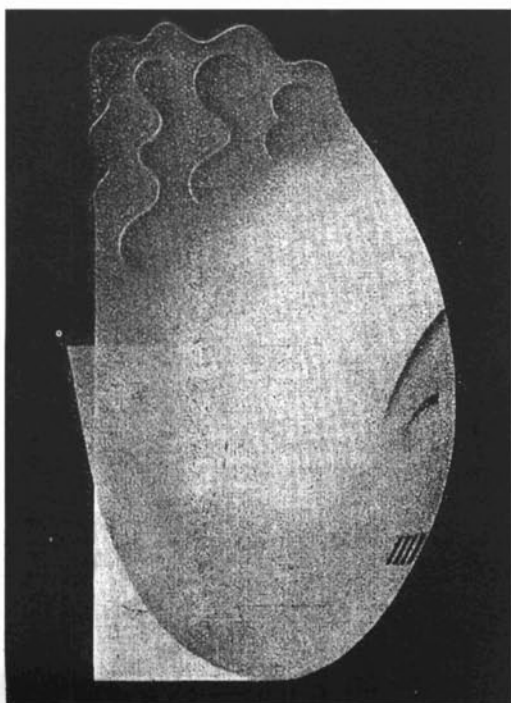

ciutat. Hem hagut d'esperar molts anys per arribar a conclusions semblants.

Toni Vidal és la persona a qui podríem considerar com a primer dissenyador modern, ja que comença a entendre aquest ofici de manera global: utilitza textos, il·lustracions i també tècniques noves com la fotografia, introdueix la modalitat del gravat al linòleum i ens deixa anuncis magnífics, com els de Roca Umbert, Ramoneda o Farràs. Damesón és, en aquell moment, l'autor d'il·lustracions fetes amb una tècnica nova: l'aerògraf. Un retrat del president Companys li valgué un premi d'il·lustració a Nova York. Escobar, amb els seus dibuixos costumistes d'escenes populars; Serra, amb els gravats i capçaleres de tardà, però excel·lent, estil noucentista, i el caixista Ramon Roca, amb un treball de compaginació, inspirat en la publicació *D'Ací i d'Allà*, per a l'extra de *La Gralla* de 1935 seran els primers punts de referència per al jove Garrell.

L'exposició d'il·lustracions que presenta a la sala Jazz Club del Cafè Comercial de Granollers el 1936, la podríem emmarcar en aquesta primera etapa en què la influència d'aquest entorn i, especialment, de les il·lustracions de Damesón, és evident. Però lluny d'ancorar-se en posicions còmodes i conservadores o de repetir fórmules apreses, Garrell, el que vol és obrir-se permanentment a les noves ten-

Retrat del president Companys. Il·lustració amb aerògraf de Damesón, 1933.

Anuncis de Roca Umbert i de la Sastreria Farràs, de 1935 i 1933, a dalt i a baix, respectivament. Toni Vidal.

Anunci Rodoreda, 1933. Studi Esquellot. (Vidal, Escobar i Lassús).

acabessin formant part del paisatge gràfic local i encara avui identifiquen entitats i comerços.

Amador Garrell fusiona, en aquests anys, les premisses funcionalistes amb els recursos i les tècniques apreses en la seva formació artística. El resultat és una síntesi de gran eficàcia expressiva. En el cartell de l'Orquestra Windsor (1955) el joc de buits i reserves, de positius i negatius, comença a fer-se evident i serà una de les constants, en gran part, del seu treball posterior. El traç fresc i segur amb què són dibuixats els instruments està suportat per tot un entramat de fons reservats amb diferents nivells de lectura, una tècnica fonamentalment pictòrica, però, en aquest cas, posada hàbilment al servei del disseny. Els colors estan distribuïts en funció d'aquest ordre, aparentment casual, i la tipografia, hàbilment tractada com una il·lustració més. El tractament és global. Tots els elements han quedat integrats en el disseny final.

Cartell Orquestra Windsor. Amador Garrell, 1955.

Aquest efecte de buit i reserva i, alternativament, de superposició, el trobem també en la sèrie de catàlegs amb fotografies contrastades d'aparells elèctrics per a l'empresa EGA, a la qual Garrell estarà vinculat durant molts anys.

Les fotografies *cremades* dels commutadors i interruptors dibuixen siluetes positives i negatives que contrasten amb el fons blanc, negre o de color, i dóna al conjunt una forta càrrega expressiva. És, en el fons, un exercici per extreure'n l'estructura formal, contraposar-la amb el fons i buidar la imatge de tot allò que no és necessari. Aquest esforç de síntesi converteix els aparells en masses blanques o negres, delimitades pel seu contorn amb símbols o signes, i el resultat final és inequívocament contundent i clar.

Els símbols, els construeix també amb la mateixa tècnica; en són un bon exemple el de la cobla Canigó, el de la setmana del Jazz —magnífic exemple d'economia narrativa, en el qual un cercle negre és travessat per unes fines línies que dibuixen sintèticament un perfil i un instrument—, o el d'Esports Illa.

En tots aquests treballs, Amador Garrell fa seu un dels trets fonamentals del disseny contemporani: màxima expressió amb el mínim d'elements possibles.

Símbol per a la Setmana de Jazz al Casino Club de Ritmo. Amador Garrell, 1960.

Símbol per a Illa Sports. Amador Garrell, 1965.

Símbol de la Coblà
Canigó. Amador
Garrell, 1965.

Podríem seguir analitzant més exemples de la seva producció i podríem anar desgranant més i més els detalls constructius i el tractament i les referències dels diferents elements compositius, però aquesta tasca més especialitzada potser no és l'objecte d'aquest escrit. Els dissenys abans analitzats són, en el fons, un pretext per explicar la complexitat d'un treball, el de dissenyador, que de vegades cau en una valoració excessivament supèrflua o vinculada exclusivament al gust personal. És clar que, en el treball de molts dissenyadors, l'únic que hi ha al darrere és una tècnica professional posada al servei d'un mimetisme repetitiu de fórmules ja àmpliament homologades, la simple reproducció d'exercicis *a la moda* o complaure el dubtós gust del client. Tots aquests paranys queden ben lluny en el cas d'Amador Garrell. Els seus dissenys són el producte, no solament del professional que coneix i domina una tècnica, sinó de la persona il·lustrada que coneix els moviments i les fluctuacions culturals que s'amaguen darrere dels aspectes formals d'un disseny. És per això que aconsegueix en moltes de les seves creacions l'atemporalitat característica només d'aquelles obres que poden ser considerades com a clàssics moderns, és a dir, representants inequívocs d'un temps i punt constant de referència i inspiració.

Recordo una trobada en què discutíem sobre un símbol. La imatge en qüestió era gestual i el va intrigar. Amb gran curiositat, volia saber què era el que jo, l'autor, en pensava. Analitzava el sentit de cada ratlla. Sabia que, en el disseny, cada petit detall era important i significat. Recordo la seva mirada. Era una mirada intensa i concentrada. Una mirada que jo sabia que no pararia quieta fins que jo li donés la resposta adequada. En aquell moment vaig comprendre que sota una simplicitat aparent els seus dissenys amagaven un treball calculat i precís, culturalment ple de referències.

Granollers no pot deixar passar l'oportunitat de documentar i catalogar adequadament l'obra gràfica que ens ha deixat Amador Garrell. «Amador Garrell, grafismes» no pretén ser un homenatge. L'homenatge, sovint, és la fórmula més elegant de treure't algú de sobre. Segur que ell mateix, sempre crític amb el desolador panorama cultural local, hauria volgut donar una significació més reivindicativa a l'acte.

Quan vaig fer la proposta inicial de l'exposició, Amador era viu. Un dijous al migdia, la Maria Permanyer, en Joan Garriga i jo el vàrem anar a visitar a casa seva. El motiu de la visita era l'adquisició de dibuixos, pintures i obra gràfica per part del Museu de Granollers. La seva salut era ja molt precària. Li vaig explicar el projecte i vaig aprofitar per preguntar-li sobre alguns detalls biogràfics. La veu se li trencava sovint però els ulls mantenien la intensitat de sempre. Estava content, però començava a allunyar-se. Jo vaig marxar trist, perquè vaig comprendre que ja havíem fet tard. Uns mesos més tard, ens deixava.

El conjunt de la seva obra gràfica hauria d'estar a l'abast de les properes generacions de dissenyadors i de ciutadans. Hauria estat bé que ell mateix, després de la seva llarga trajectòria professional, hagués pogut explicar, parlar, ensenyar, en definitiva, els secrets del seu ofici. Hauria estat bé que algú li hagués fet una proposta semblant encara que potser l'hauria refusada. S'hauria pogut pensar amb un espai que portés el seu nom i escoltar les seves propostes sobre com el disseny, entès ja com a valor cultural, podia convertir-se, també, en un important dinamitzador cultural per a la ciutat.

No anem tan *sobrats* —a Granollers— que ens puguem permetre el luxe de no *explotar* culturalment el patrimoni que Amador ens deixa. Hem de ser capaços de projectar, des de la ciutat, la seva obra. Prestigiosos teòrics, com Giralte Miracle i Quim Larrera, i també els millors dissenyadors catalans del moment han col·laborat en la iniciativa. De tots ells, només Giralte Miracle en coneixia l'obra; tots, però, han quedat sorpresos de la qualitat del treball del dissenyador desconegut i han volgut aportar el seu comentari al catàleg. És en aquesta línia de treball que s'ha d'inscriure l'esforç del Museu de Granollers, amb l'exposició i el catàleg *Amador Garrell, grafismes*, que pretén valorar adequadament una obra imprescindible dintre del disseny català contemporani.

BREUS CONSIDERACIONS A L'ENTORN D'UNA ADQUISICIÓ, per Maria Permanyer

D'entre la polifacètica activitat creativa d'Amador Garrell i Soto, la de dibuixant i il·lustrador és, probablement, la que millor ens permet de copsar i d'endinsar-nos en la seva personalitat. El seu sentit de l'humor, la seva capacitat descriptiva, narrativa i analítica, també la destresa en la plasmació del detall, nu i sintètic, la facilitat de concreció del moviment, etc., fan del dibuix una resposta clara de la voluntat constant i decisiva d'aprehensió de l'entorn. Serà, doncs, en el dibuix on trobarem l'eina de visualització que més va fer servir Amador Garrell per fixar la realitat o per reconstruir-la. Més enllà d'un pur exercici, esdevé, d'una banda, una recerca visual: de les línies i de les estructures,

del buit i del ple, de la taca i del traç, de la composició, etc. Tots i cadascun dels elements definitoris i de síntesi en la comunicació visual, els portarà Garrell fins a les darreres conseqüències en el seu treball com a grafista, creant unes icones potents, esquemàtiques i totalment sinòptiques. I, d'altra banda, el dibuix esdevé l'esbós mateix de la manifestació d'aquells aspectes més sensibles i emotius que donaran forma a un gest, a una actitud, a un sentiment, sempre amb un to essencialista, primari. Garrell va dibuixar com a necessitat de necessitats i la més important, la que trobem sempre, està marcada per la mirada vital que projecta, per la necessitat indefugible de la plasmació mateixa. Haurem de parlar d'un treball gens uniforme i ple de matisos; d'una gran diversitat d'estilemes, de la simplificació de la complexitat amb un traç que tant i tant el caracteritza, nu, sintètic i incisiu; també, sens dubte, de la connexió amb l'imaginari col·lectiu: una vinculació que es manifesta amb força en molts

Amador Garrell, al seu estudi, cap a 1963. (Fotografia: Arxiu familiar)

i molts dels seus dibuixos i a partir de la qual aconsegueix que en siguin referents visuals de vivències. De fet, Garrell emprà la diversitat d'estilemes com a resposta a una voluntat clara de comunicació i d'ús i, ara, aquest tret és bàsic a l'hora d'emmarcar l'obra dibuixada. Es podrien anar rastrejant i concretant més i més les característiques i les aportacions d'un treball que, ancorat en la tradició, pren una singular i personal empremta de l'artista. Ben segur que, per donar la dimensió real de la seva obra, caldria fer un estudi rigorós que recollís i aprofundís en l'anàlisi de l'ampli ventall de particularitats que tenen els seus dibuixos i, consegüentment, les seves mirades.

Una proposta pendent del Museu de Granollers, durant massa anys, ha estat l'adquisició d'obra d'Amador Garrell i Soto. Cert és que en el fons del Museu, al llarg del anys i per distints motius, hi han ingressat algunes obres de l'artista —dibuixos i pintures—; però escasses per ser-ne mostra, insuficients per ser representació del seu treball fecund.

La recent incorporació d'una col·lecció de setanta dibuixos ha estat, doncs, una bona adquisició. Va ser a finals de 1999 quan es va començar el procés de selecció i Amador Garrell va ser-hi present i, per tant, va saber que no tardaria a fer-se realitat que una col·lecció dels seus dibuixos esdevingués, també, patrimoni de la ciutat. Diem això perquè, tanmateix, ens queda aquella recança que ens hem perdut alguna cosa, sobretot, quan valorem la seva llarga i fecunda trajectòria com a dibuixant, com a artista; quan dimensionem la seva projecció i contribució a la cultura artística i visual de la nostra ciutat.

Les polítiques d'adquisició dels museus tenen com a objectiu poder obtenir aquelles obres més significatives, aquelles que, d'una manera o altra, són referents i que aporten definició del conjunt de l'obra de l'artista, d'una tendència o d'una època. Evidentment, és menys arriscat adquirir obres quan ja hi ha una trajectòria traçada, però la selecció que es pugui fer també serà, sens dubte, menys representativa ja que s'haurà d'escollir d'entre moltes menys obres disponibles; d'entre el que en resti. No obstant això, els setanta dibuixos d'Amador Garrell han estat triats d'entre centenars i centenars d'obres, amb la dificultat que comporta seleccionar-ne tan

pocs quan cal escollir entre tants originals i quan els propòsits són ambiciosos: poder abastar tant com sigui possible l'expressió i l'empremta del Garrell dibuixant.

Per tot això, en el moment de fer la selecció, s'han tingut en compte diverses consideracions, generals i concretes, entre les quals cal destacar la representativitat de les diferents particularitats: les àrees de treball (la de retratista, la d'il·lustrador, etc.); la significació temàtica (els dibuixos de músics, de temes costumistes o populistes, d'infants, etc.) i també la subtemàtica (concretament, aquells temes i motius que estan relacionats amb Granollers: aspectes culturals, socials, històrics, etc.); la utilització de diverses tècniques de dibuix (llapis, carbó, tinta de color, guaix, oli, etc.), així com també pels tractaments o procediments; la trajectòria i l'evolució i, preferentment, les produccions de les primeres èpoques (tot i que la quantitat d'obra de la qual disposàvem era, lògicament, la més petita); i també aquells dibuixos que es poden qualificar com a més experimentals i lliures, o aquells altres que són esbossos o dibuixos preparatoris d'obres pictòriques significatives (com l'esbós de la Unió Liberal). S'ha d'entendre, doncs, que la selecció s'ha fet sempre tenint present la simultaneïtat dels criteris assenyalats. Per exemple: un apunt de figura, *Dona amb cistell*, que és, a la vegada, temàtica referent al mercat; el retrat d'un home que és, a la vegada, un personatge de Granollers, una persona reconeguda. Tampoc no s'han oblidat, en aquest intent de simultaneïtat, alguns aspectes tècnics: de factura, de tractament, d'estil o cronològics.

De fet, s'ha intentat que la selecció dels setanta dibuixos recollís, en la mesura que fos possible, tant els aspectes qualitius del treball artístic d'Amador Garrell com la diversitat de l'obra de l'artista. D'una manera o altra, aquesta selecció no manté en absolut una proporcionalitat, ni numèrica, ni temàtica, ni cronològica, amb l'actual fons de dibuix de la família Garrell. D'alguns dels grups en què podem classificar aquest fons familiar, la nostra selecció tan sols en representa el 10%; d'altres, un 20% o un 30 % i, tanmateix, pel que fa als dibuixos més antics, ha estat d'un 80% o un 90%. La bona disponibilitat de la família Garrell ha permès, doncs, que aquest primer recull pugui ser ja una bona aproximació a l'Amador Garrell dibuixant.

D'esquerra a dreta
i de dalt a baix:

La castanyera
Tinta sobre paper
30,4 x 22 cm
MDG Núm. inv. 7.484

Dona amb cistell
Tinta guaix sobre paper
23,2 x 24,7 cm
MDG Núm. inv. 7.436

Cootie Williams
Sanguina sobre paper
47,6 x 33,6 cm
MDG Núm. inv. 7.472

A la pàgina següent:

Il·lustració per al llibre *El
senyor Joanet del Guinardó*,
de Carles Sindreu, 1972.

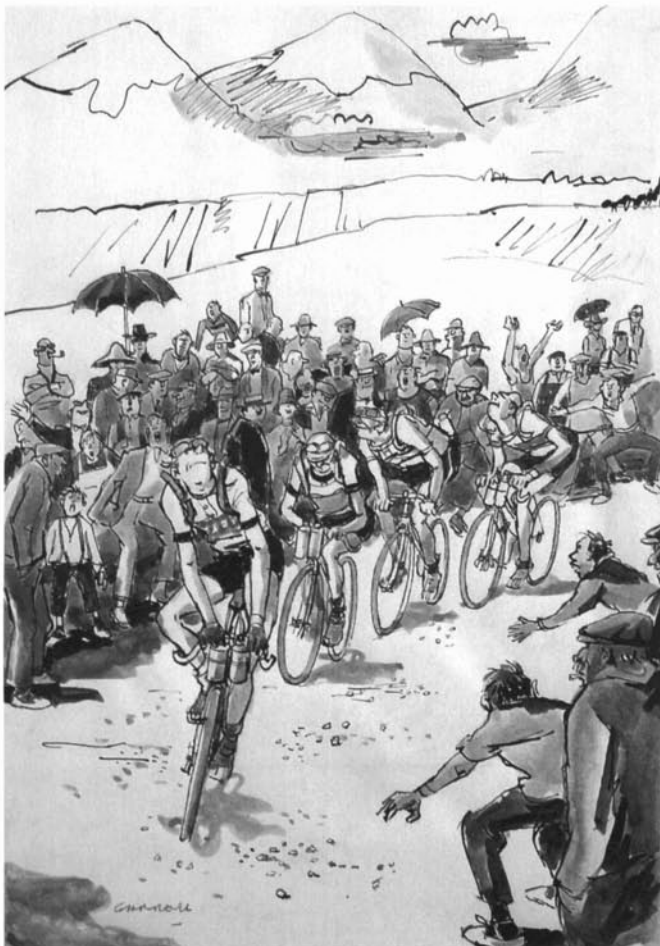
Tinta sobre paper
44,5 x 31,1 cm
MDG Núm. inv. 7.490

Saxofonista
Carbó sobre paper
45,7 x 32,5 cm
MDG Núm. inv. 7.459

Retrat de noi
Sanguina sobre paper
50,3 x 35,3 cm
MDG Núm. inv. 7.443

Retrat de noia (vers 1950)
Carbó sobre paper
49,6 x 34,4 cm
MDG Núm. inv. 7.475

A la pàgina següent:

Autoretrat

Llapis i tinta sobre cartró

51 x 36,5 cm

MDG Núm. inv. 7.461

Pagesos al mercat

Llapis sobre paper

44 x 32 cm

MDG Núm. inv. 7.478

Esbós de la il·lustració

Cafè, política i futbol

(cafè de la Unió Liberal),

per a l'exposició «Granollers

1920/1930. Records d'un

vaiet granollerí», 1976.

Llapis sobre paper

44,3 x 65,5 cm

MDG Núm. inv. 7.494

D'esquerra a dreta
i de dalt a baix:

Joc d'infants

Tinta sobre paper

44,4 x 31,5 cm

MDG Núm. inv. 7.468

Retrat de Vinaixa, 1944

Llapis sobre cartolina

45,7 x 29,3 cm

MDG Núm. inv. 7.448

Cursa ciclista

Tinta xinesa (aiguada)

sobre paper

50 x 34,9 cm

MDG Núm. inv. 7.488

